

Aktif Yaşlanmanın Başarısı: Kuşaklararası Dayanışma

Success of Active Aging: Intergenerational Solidarity

Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Hamza ALPAY¹

Öz

Bu makalede, yaşlanmanın gerçekliğinden hareketle, aktif yaşlanmanın bireysel ve toplumsal dinamiklerinin kuşaklararası dayanışmaya olan etkileri incelenecektir. Bu makalede, yaşlanma fırsatı ve böyle bir konunun sorgulanma yollarından olan aktif yaşlanma ve kuşaklararası dayanışma; yaşlanma alanında bireyin benlik hissine atıfta bulunur. Aktif yaşlanmada belirlenen fırsatlardan elde edilen sonuçları bütünleştirmek için yenilikçi bir yaklaşım aranırken, yaşlananlar için yapı; etkili yaşlanma ve sağlıklı yaşam sonuçları elde etmeye odaklanmadır. Kuşaklararası dayanışmada çeşitli bireysel ve bağlamsal özelliklerle ilgili farklılıklar, çerçevenin fırsat boyutu, belki de gelişim hedeflerinde en belirgin olanıdır. Bu makaledeki literatür taraması, alternatif yaklaşımların araştırılması ve yaşlanma olgusundaki kavramsal ikilemlerin aşılmasına çalışır. Bu makalede, yaşlanma olgusu literatürünü özetleme stratejisi; aktif yaşlanmanın karakterize edildiği kuşaklararası dayanışmada istikrarlı değişimi teşvik eder. Bu makalenin bulgularında; yaşlılıkta sosyal değişim, kuşaklararası dayanışma için özel bir önem kazanır. Aktif yaşlanmanın aktarmaya çalıştığı anlam; kapsamlı sosyal etkileşime dâhil olmayı gerektiren kuşaklararası dayanışma arzusunda ifade edilir. Bu doğrultuda, aktif yaşlanmadaki değişimin kaçınılmazlığı; kuşaklararası dayanışmaya rehberlik sunmak için zemin hazırlar. Böylece daha farklı seviyelerde tanımlanan yetkinlikler otantik olandan mevcut inisiyatife kadar izlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aktif yaşlanma, gerçeklik, kuşaklararası dayanışma, paradigma, yaşlanma

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In this article, the individual and social dynamics of active aging will be examined in the effects of intergenerational solidarity based on the reality of aging. In this article, active aging and intergenerational solidarity refer to an individual's sense of self in the aging opportunity. The structure for aging in active aging is a focus on effective and wellness outcomes in an innovative approach to integrating outcomes. Differences in individual and contextual characteristics are perhaps most evident in developmental goals in intergenerational solidarity. The literature review in this article tries to overcome the conceptual dilemmas in the phenomenon of aging with alternative approaches. In this article, the steady change in intergenerational solidarity characterized by active aging is a strategy to summarize the aging phenomenon literature. In the findings of this article, it is social change in old age that takes on particular significance for intergenerational solidarity. The desire for intergenerational solidarity, which requires involvement in extensive social interaction, is the meaning that active aging tries to convey. Accordingly, the inevitability of change in active aging lays the groundwork to guide intergenerational solidarity. The monitoring of competencies defined at more different levels is thus from authentic to current initiative.

Keywords: Active aging, reality, intergenerational solidarity, paradigm, aging

Paper Type: Research

¹ Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Hamza ALPAY Bayburt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ahamzaalpay@bayburt.edu.tr

Giriş

Yaşlanma, kendimizi ve hayatımızı yönetebilme ve anlamı en üst düzeye çıkarabilmek için ölümsüzlük ve yakınlık söylemlerinde bir denge koruma sürecidir (Mowat, 2005, s. 8). Yaşla birlikte, genellikle sağlığın bozulmasına yol açan doğal biyolojik değişiklikler gelir. Ancak "tipik yaşlı yetişkin" diye bir tanımlama yoktur. Bazı bireyler küçük fiziksel veya bilişsel kısıtlamalarla önemli ölçüde yaşlılığa ulaşırken, diğerleri bir olaydan (örneğin kaza) sonra veya doğal ve ilerleyici kronik hastalıklar nedeniyle keskin bir düşüş yaşarlar. Bunun yerine, yalnızca bozuklukla değil, aynı zamanda bireylerin bu bozukluklarla başa çıkma yetenekleriyle de tanımlanan çeşitli yaş yörüngeleri vardır (Cabrita, op den Akker, Tabak, Hermens ve Vollenbroek-Hutten, 2018, s. 18). Bu yörüngeler, katılımı ve bağlılığı teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Velazquez, Martínez-García, Favela ve Ochoa, 2017, s. 61).

Aktif yaşlanma kavramı, dünya genelinde yaşlı yetişkinlerin yaşamlarını daha iyi anlamaya yönelik bir yaklaşım olarak kabul görmektedir. Aktif yaşlanma, yaşlı yetişkinlerin yaşlanmayla ilişkili yaşam zorluklarına nasıl yaklaştıklarını ve belirli yaklaşımların daha olumlu bir şekilde yaşlanmaya nasıl izin verdiğini kapsar (Malone ve Dadswell, 2018, s. 1). Aktif yaşlanma kavramında; yaşlıların sağlıklı kalmaları, çalışmalarını sürdürebilmeleri, topluma katkıda bulunmalarının devamı kendilerine daha fazla fırsat sunulmasını gerektirir (Özmete, 2017, s. 32). Ayrıca, değişik ülkelerdeki yaşlıların fırsat alanlarının belirlenmesi, aktif yaşlanma için uygun girişimlerdeki aktif söz sahipliğindedir (Amado, São José ve Santos, 2016, s. 223).

Yaşlılar için aile desteği, yaşlıların genel esenliğinin incelenmesinde çok önemli bir konu hâline gelmiştir (Kaur, Kaur ve Venkateshan, 2015, s. 1049). Kuşaklar arasındaki karşılıklı her türlü değiş tokuş desteği, kuşaklararası dayanışmayı ifade eder (Bordone, 2015, s. 402). Bu dayanışma her zaman, ilgili aktörlerin kesin olarak tanımlanmasını; nitelikleri, kapasiteleri ve karşılıklı ilişkilerinin dikkatli bir analizini gerektirir (Ellerich-Groppe, Schweda ve Pfaller, 2020, s. 3).

Artan yaşla birlikte ortalama olarak, insanlar gelişme ve büyüme hedeflerine daha az; kayıpların önlenmesi, duygusal anlamlılık ve bakım hedeflerine daha fazla odaklanır (Zacher, Kooij ve Beier, 2018, s. 38). Artan sayıda yaşlı vatandaşı desteklemek ve nüfusun yaşlanmasının olumsuz etkilerini azaltmak için -sosyal koruma ve evrensel sosyal hizmetler dâhil olmak üzere- uygun sosyal politika öncelikleri ve yanıtlarına ihtiyaç vardır (Zaidi, 2015, s. 2). Yaşlıları topluluk kapasitesi geliştirmeye dâhil eden programlar, entegrasyonu teşvik etmeye ve tutumları iyileştirmeye yardımcı olmalıdır (Bartlett, 2003, s. 31).

Bu makalede, yaşlanma olgusu, literatürün eleştirel incelemesinden; sosyal yapının dönüşümünde daha fazla güce ve özgürlüğe sahip yaşla ilgili fenomenlerden aktif yaşlanma ve kuşaklararası dayanışma hakkındaki bilgileri genişletmek amaçlanmaktadır. Aktif yaşlanma kavramının izin verdiği daha geniş kapsamın yanı sıra, yaşlanmanın gerçekliğinden hareketle, literatür sınırlamalarında bu makale; aktif yaşlanma ve kuşaklararası dayanışmayı odak noktası olarak almaktadır. Bu yönelimlere sahip literatürler insan yaşamının içsel bir parçası olarak; yaşlanma olgusunda örtülü olarak beklenen desteğe duyarlıdır. Değişen aile yapılarının etkisinde aktif yaşlanmanın işlevselleştirilmesi, kuşaklararası dayanışmada karşılıklı desteğin uygun zamanlaması; yaşlanma olgusunda değerli tartışmalar sağlar. Aktif yaşlanmada yaşlanan bireyler için özgür bir seçim, duygusal bağlar; sosyal yönleri bir araya getirir. Kuşaklararası dayanışma ise yaşlanan nüfusun algılanan zorluklarında yenilikçi fikirleri benimseyerek; topluma katkıda bulunmaya yönelik anlam ve değer kazanır.

1. Yöntem

Bir araştırma tasarımında, literal bağımlılık nedeniyle araştırmacının önemli gördüğü konulara odaklanması; bazı sınırlar oluşturmak için araştırma konusuyla uzlaşmanın yoludur. Üstlenilen herhangi bir araştırmanın büyüklüğü ve ölçeği, araştırma yazımındaki çıkarımları planlama aşamalarında belirlenmelidir. Ancak geniş bir disiplin yelpazesinde genellikle ima edilen araştırmanın nasıl ilerlediğine dair iyi bir incelemedir. Araştırmadaki içerik analizi ise; yeni bir davranışın araştırma deseninde pratik olarak nasıl yönetileceğine yardımcı olmalıdır. Elbette büyük ölçüde araştırma sorunsalı veya başlığımız sosyal davranışları yönlendiren daha fazla olasılıkta önemli bir rol oynayabilir. Araştırmacı diğer kısıtlamalara dayanarak, belirli konuları ele almak için genelleme gerekçelerinin kapsamına tekrar yer vermek ile; potansiyel olarak araştırma konusunda daha fazla söz sahibidir. Bu çalışmada ise, yaşlanma araştırmalarında bir aidiyet duygusu bulmadaki değişimin büyüklüğü, yaşam seyri geçişlerindeki sosyal psikoloji; yapılandırılabilir bir süreçtir. Araştırmacının sahip olduğu deneyim veya bilgi, araştırmada gelişen kavramsal gereklilikler doğrultusunda yüksek moral; literatür taramasında önemli bir aşamayı göstermektedir. Bu çalışmada, literatür taraması yoluyla, yaşlanma olgusundaki algıların ve hedeflerin bütünleşmesi; çok boyutlu veri akışları sağlayacak şekilde bir tahmin gücüne sahiptir. Bu çalışmada, literatür taramasında araştırmaya ilham veren bütünlük; aktif yaşlanma olgusunu inşa etme öncülüne dayanan beklentiler hakkında çok fazla bilgi sağlar. Bu çalışmada, daha sonra istikrarlı bir şekilde literatür incelemesi hakkında görüş bildirmek ve kuşaklararası dayanışmayı nitelendirebilecek olguları keşfetmeye özel bir vurgu yapılmaktadır.

2. Yaşlanmanın Gerçekliği

İnsan gelişiminin temel taşlarından biri, zaman içindeki biyografik, kronolojik ve gelişimsel değişimdir. Yaşlanma ve zaman; hem biyografik hem de öznel olarak iç içe geçmiştir ve anlamlıdır. Hem yaşlanma hem de zamanla ilgili duygular, diğer bireyler ve gruplarla karşılaştırıldığında; kişisel, kültürel ve tarihsel bağlamlar ortaya çıkar (Black ve Hannum, 2015). Yaşlanmayla ilgili probleme dayalı söylem, ölüm korkusu ve ölümün inkârına yönelik içgüdüsel dürtü olarak anlaşılabilir. Ölümün gerçekliği seküler bir çevrede, hayatı anlamsız kılma potansiyelindedir. Mevcut toplumumuzda hayatın anlamı soruları, gençliğin korunması ve *gençlik* pratiğinin sürekliliği ile bağlantılıdır. Hastalık ortaya çıktığında, yaşlılıkla birlikte giderek daha fazla olduğu gibi; bireyin çoğunlukla isteksizce, daha geniş bir bağlamda kendi konumu ve yaşamının anlamı üzerine düşünmesidir (Mowat, 2005, s. 8). Kendine karşı olumlu bir tutuma ve hayatta bir amaç duygusuna sahip olmak da önemli görülmüştür (Malone ve Dadswell, 2018, s. 2).

Yaşlanmayı çoğu evrimsel biyolog, yaşa bağlı ölüm oranında bir artışa ve yaşa özgü üreme oranında bir azalmaya yol açan fizyolojik işlevdeki bir düşüş olarak tanımlar (Flatt, 2012, s. 1). Yaşadıkları yere bağlı olarak, insanların ileri yaştaki deneyimleri büyük ölçüde değişir. Yaşam boyu insani gelişmeyi destekleyen ülkelerde, yaşlı insanlar daha yüksek yaşam kalitesi düzeylerine ulaşabilir. Ayrıca çalışma, gönüllülük ve topluluklarına katılım oranları daha yüksektir (Zaidi, 2015, s. 3). Yaşlılar buldukları toplumda; geçmiş-gelecek sürekliliğindeki bilinci ayakta tutan, dengelenme ve olgunluk unsuru, dil-kültür dağarcığının taşıyıcısı ve aktarıcısı konumundadır. Bilinen-yaşanmış tarihin tecrübe paylaşımındaki deneme-yanılma sürelerini, maliyetlerini azaltma işlevlerini gerçekleştirirler (Özmete, 2017, s. 1).

Yaşlanma, kendinde ve diğerlerinde -çocuklu ya da çocuksuz- varoluşsal yalnızlıkla yüzleşerek ve ilişkilerde yalnızlığı kucaklayarak gerçekçi bir şekilde uyum sağlar. Zaman ufku yaklaştıkça; gelecek, atalar, akranlar ve gelecek nesiller ile üretken tutum ve davranışlar ve ahiret inancıyla devam eden bir yaşam vaat edebilir (Black ve Hannum, 2015). Daha ileri götürmek için -manevi yolculuk yaşlanma ile bağlantılıdır ve yaşlanmak manevi bir yolculuktur (Mowat, 2005, s. 7). Maneviyatı kabul etmek önemlidir çünkü yaşlı yetişkinlerin yaşlanmanın bazı yönlerine göre uyum sağlamasına yardımcı olabilir. Ayrıca olumlu bir bakış açısına aktif bağımsızlığa, anlamlı ilişkilere ve maneviyat duygusuna sahip olmak ve başa çıkabilmek yaşlı

yetişkinler tarafından *başarılı yaşlanmaya* katkıda bulunan özelliklerden bazılarıdır (Malone ve Dadswell, 2018, s. 4).

Dünya nüfusu son 100 yılda teknoloji ve tıptaki olağanüstü gelişmeler, daha iyi sağlık ve yaşlılığa kadar daha aktif bir yaşam beklentisiyle, her zamankinden daha uzun yaşayan insan sayısının artmasıyla sonuçlandı. Doğurganlıktaki düşüşle birleşen bu eğilim, dünyanın birçok ülkesinde 60 yaş ve üzeri insan nüfusunun hızla artmasına neden olmuştur. 2050 yılına kadar, 60 yaş üzerindeki nüfusun, 15 yaşın altındakileri de aşacak şekilde büyümesi beklenmektedir (Zaidi, 2015, s. 1). Bu yaşlanan nüfus, toplum için önemli fırsatlar ve zorluklar getirecektir. Emeklilik gelirlerinin daha uzun sürmesi gerekecek, sağlık bakım maliyetleri önemli ölçüde artacaktır (Hazelton, Gillin, Kerr, Kitson ve Lindsay, 2019, s. 18). Ekonomik bir bakış açısından bu önemlidir, çünkü sağlık durumu çalışan verimliliğinin önemli bir belirleyicisidir ve hem bireysel hem de toplumsal düzeyde etkileri vardır. Bir yandan emeklilik kararlarını koşullandırır; öte yandan emek arzını artırır ve aktif olmayan bireylerin aktif kitleye göre genişleme oranını durdurur. Çalışanlar arasındaki üretkenlik farklılıklarının dikkate alınması, hem emeklilik hem de sağlık talebi kararlarıyla karşı karşıya kalan heterojen bireysel davranışlara yol açabileceğinden, analize ek bir boyut getirir (Aisa, Larramona ve Pueyo, 2015, s. 7).

Yaşlanma anı, habersiz geliyor ve hem birey hem de toplum olarak hazırlıklı olmadığımız bir duruma düşüyoruz. Hastalık gibi, yaşlanma anı da bizi amacımız üzerinde düşünmeye zorlar. Bu, yaşlanan benlik için bir meydan okumadır. Bu görevle mücadele eden yaşlıların bakıcısının temel rolü; acıdan kaçınma çabası içinde mücadele etmelerini engellemekten ziyade, onlara bu mücadelede yardımcı olmaktır (Mowat, 2005, s. 10). Ayrıca, zaman içinde yaşlanma; şimdiki düşünceler, gelecek duygusu ve hafıza için bir hareket noktasına ilişkindir. Yine de ileri yaşlarda, yaşlıların çeşitli yaşam yolları nedeniyle, yaşın kendisi; öznel ve nesnel bir *kalan zaman* duygusunun zayıf bir göstergesidir. Aile yaşamı, doğum yeri, eğitim, sosyoekonomik durum ve fırsatlara bağlı gelişimsel yörüngeler; ayrımlı yaş deneyimleme ve yaşlanma biçimlerine dönüşür. Daha uzun yılların geride kaldığının kabulü hem inkâr edilemez hem de ileri yaşlarda merkezi bir bilişsel bileşendir (Black ve Hannum, 2015). Böylece yorum, bilgi navigasyonu sorununun tam kalbine gitmektedir. Bilgi koordinasyonu veya bilgi eksikliği yaşlı kişinin ve onlara bakanların bakış açısından erişilebilir ve kullanışlı bir form olmalıdır (Ballantyne, Cheek, Gillham ve Quan, 2005, s. 19). Doğrusal çözümlere yol açan, aralarındaki iletişimi kolaylaştıran düşünce (Hazelton vd., 2019, s. 26) ve yaşlanmanın demografik olarak durmasının doğasını tam olarak anlamak için daha fazla teorik ve ampirik çaba gerekir. Fenomenin kendisi (Flatt, 2012, s. 2), yaşla ilgili bilgi ve becerileri kullanma fırsatları ve anlam duygusu; dinamik yaklaşımlarda çevre ile sürekli etkileşim sağlar. Yaşa bağlı sorunlarla başa çıkmak için çeşitli olasılıklar, sağlık açısından yetersiz kişilerin yeniden entegrasyonu için fırsatlar oluşturmak; kaçınılmaz olarak belirgin öznel anlatılarına özgüdür.

Yaşlanma olgusunda fiziksel işleyiş, sosyal ilişkiler ve deneyimler çevreden memnun olmayı içermektedir. Bununla birlikte, bireyler sosyal olarak tanımlanmış olan geniş bir aile sisteminde farklı bir anlayışa uyum sağlamaya çalışırken; yaşlanma olgusu benlik kavramını kapsayıcı bir yapı olarak daha geniş bir ortamı temsil etmektedir. Yaşlı bireylerin objektif olarak tanımlanmış bireysel ihtiyaçlarının karşılanması, bu konuda ellerinden geldiğince olumlu düşüncelerine tutarlı bir yaklaşımdır. Birey bağımsız olarak yaşlandığında bireysel yeterlik gelişebilir ve bu durum yaşlanma olgusunda istikrar ve değişim meselesinin ortaya çıkması anlamına gelir.

3. Aktif Yaşlanma

Aktif yaşlanma en iyi şekilde "hem bireyler hem de nüfus grupları için geçerli olan bir kavram" olarak tanımlanabilir. İnsanların hayatları boyunca sosyal, fiziksel ve zihinsel potansiyellerini fark etmeleri; istek ve kapasitelerine göre topluma katılma, ihtiyaç

duyduklarında kendilerine yeterli bakım ve koruma sağlar (Robbins, Lim Choi Keung ve Arvanitis, 2018, s. 34; Amado vd., 2016, s. 207). Aktif yaşlanma, literatürde yaşlı yetişkinlerin yaşamlarında bir dizi faktörü içeren bir sağlık ve esenlik yaklaşımı olarak dikkat çekmektedir. Bu kavram, yaşlı yetişkinlerin bir dizi sağlık sorunundan ziyade etkin bireyler olarak anlaşılmasını teşvik eder. İleri yaşlarda bazen elde edilemeyen yalnızca fiziksel ve zihinsel sağlığı geliştirme arzusunun ötesine geçer (Malone ve Dadswell, 2018, s. 1). Bu mekanizma, ampirik kanıtlarla iyi desteklenen dört kilit noktaya dayanmaktadır: (1) emeklilik yaşında sağlık durumunun iyi olması ile emeklilik zamanının ertelenmesi arasındaki bağlantı, (2) daha sonraki yaşamda sağlık yatırımlarının uzun vadeli etkileri, (3) sağlığın emek verimliliği üzerindeki olumlu etkisi, (4) daha yüksek gelirli bir yetişkinin koruyucu bakım kullanma olasılığının daha yüksek olması (Aisa vd., 2015, s. 2).

Bu doğrultuda, her ülkedeki aktif yaşlanma düzeyinin ölçümünde, aktif olarak yaşlanmak için kullanılması gereken kesin süreçler konusunda kişinin kural koyucu olmaması gerektiği savunulur. Holstein ve Mikler (2003) bu noktayı çok net bir şekilde ortaya koymaktadır: "Yaşlanma hakkında kültürel görüşler ve imajlar yaratma yetkisi ancak etkileşimli bir araştırma sürecinde bağlamın ve özelliklerin nasıl etkilediğine dair eleştirel bir farkındalığa dayanabilir." Foster ve Walker (2015) ise aktif yaşlanmaya esnek, kapsayıcı ve zorlayıcı olmayan bir yaklaşımı savunmuştur (Amado vd., 2016, s. 210). Aktif yaşlanmada algılanan motifler, genç yaşlarda başarıya ve kariyer gelişimine odaklanmadan, daha ileri yaşlarda değerli görevleri veya ilginç işleri başarmak üzerinedir. Diğer insanlara yardım etme veya topluma katkıda bulunma, işin nasıl yapılacağı konusunda özerklik ve esneklik, önceden öğrenilmiş becerilerin kullanımı ile ilgili motivasyonlara dönüşür. İş motivasyonu, genellikle yaşla birlikte azalmaz veya artmaz; odak ve içeriği değişir (Zacher vd., 2018, s. 38). Bu yaklaşımlar, olası en iyi aktif yaşlanma kararları ve müdahaleleri için politika yapıcılarını, toplulukları ve bireyleri desteklemenin yanı sıra; gelecekteki araştırmalara rehberlik etmek için esastır (Robbins vd., 2018, s. 35).

Yaşlı dostu ortamların teşviki, kapsayıcı bir topluma ulaşmada yaşlı insanlar için fazlasıyla kabul edilmektedir. Ulaşım, web siteleri, hastaneler ve finansal planlama hizmetleri dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda bu kavramları kullanan projeler etkili olmaktadır. Yaşlı gönüllülerin rolünü tanımak ve değer vermek, yaygın kuşaklararası faaliyetler; insanların yaşam seyrinin ileriki dönemlerinde olumsuz imajlarına meydan okumanın ayrılmaz bir parçası olacaktır. Yaşlı sakinlere informal destek sağlayabilecek bir ortamı teşvik edebilecek toplulukların oluşturulması gerekecektir (Bartlett, 2003, s. 31). Bununla birlikte, aktif yaşlanmaya yönelik destekleyici bir ortam tarafından kolaylaştırılan, genç ve yaşlı arasında iyi planlanmış bir kuşaklararası dayanışma stratejisi, kalkınma süreci boyunca sürekli bilgi paylaşımını ve öğrenmeyi sağlayacaktır (Zaidi, 2015, s. 2). Burada aktif yaşlanma, ulaşılması gereken optimal bir durumdan ziyade bireye özgü olan yaşlı yetişkinlerin günlük yaşamına yönelik çok boyutlu bir yaklaşım olarak kabul edilir. Bu nedenle, birey için önemli olduğu düşünülen daha birçok faktörü kapsayabilir ve bunlar farklı insanlar için farklı şekillerde ortaya çıkabilir (Malone ve Dadswell, 2018, s. 2).

Aktif yaşlanma, yaşlı yetişkinlerin ulaşım, egzersiz veya zevk için yürümek gibi günlük rutinelere fiziksel aktiviteyi entegre etme arzusunu ve yeteneğini tanımlar. Aktif yaşlanma, torunlarla parkta oynamak ve evde veya bahçede çalışmak gibi ekonomik veya sosyal olarak üretken faaliyetlerde bulunmayı da içerebilir (Michael, Green ve Farquhar, 2006, s. 734-735). Esnek bir ağırlık yapısı, yaşlıların daha değerli ve yaygın olan faaliyetlere daha fazla ağırlık vermesini sağlayacaktır (Amado vd., 2016, s. 210). Diğer bir deyişle, koruyucu sağlık ve üretkenlik; sağlıkta yaşa bağlı gerilemeyi yavaşlatmakta ve dolayısıyla emeklilik zamanının ertelenmesini daha cazip hâle getirmektedir (Aisa vd., 2015, s. 2). Bununla birlikte, aktif yaşlanma kavramının bazı önemli sınırlamaları vardır: İlk olarak, aktif yaşlanma, ileri yaş ve birçok yaşlı yetişkinin neler başarabileceği konusunda idealist ve gerçekçi olmayan bir görüşü tasvir eder. Ayrıca, bireyin aktif yaşlanma kabiliyetine katkı sağlayabilecek sosyoekonomik ve

kesişen etkenlerin çoğunu dikkate almaz. Ayrıca, aktif yaşlanma fikri, istemeden de olsa, bu ideale ulaşamayan yaşlı yetişkinlerin 'başarısız bir şekilde yaşlandıklarını' düşündürür (Malone ve Dadswell, 2018, s. 2).

Başka bir deyişle, yaşlanma sürecinin karakteristiği olan yaşa bağlı düşüş, bu nedenle kalıcı ve istikrarlı değil, aynı seviyededir. Rose'un (1991) klasik yaşlanma tanımında *kalıcı* terimini kullanmasına dikkat edilmelidir. Açıkça, ileri yaşlarda ve korunan koşullar altında yaşlanmanın demografik olarak sona ermesi göz önüne alındığında, kalıcı teriminin kullanımı sorunludur (Flatt, 2012, s. 1). Yaşlı yetişkinlerin ezici tercihi, yaşları ilerledikçe kendi evlerindeki ikametidir. Ancak mahalle bağlamının ve kentsel formun başarılı olmasını sağlayan unsurlarını anlamak için çok az çalışma yapılmıştır (Michael vd., 2006, s. 739). Yaşlanan nüfusun neye mal olacağına dair varsayımlar ve yaşlanma; onun zorluklarıyla ilgili sanayi öncesi ilkelere bağlı yaşlıların kapasiteleri ve kırılabilirliklerinin anlaşılmasıyla, tamamen ekonomik bir perspektiften ele alınır. Yaşlı insanlar, birçok açıdan savunmasızdır. Ancak, geleneksel emeklilik yaşından çok sonra aktif ve üretkenlik potansiyeline sahip olurlar (Zaidi, 2015, s. 2). Yaşlı yetişkinler için, bir yürüyüş yolunun çekiciliğini en üst düzeye çıkarmak, bir varış noktasına olan mesafeyi en aza indirmekten daha önemlidir (Michael vd., 2006, s. 738). Kalıplardaki değişiklikleri tespit etmek ve fiziksel aktivitenin teşviki için bireysel planlar tasarlamak, zaman içinde fiziksel aktivitenin tekrar tekrar değerlendirilmesini gerektirir (Cabrita vd., 2018, s. 19).

Yaşlı insanlarla çalışmak, onlara kariyer fırsatları hazırlamak için eğitim yollarına ihtiyaç vardır. Yaşlanan bir nüfusun çeşitli bakım ihtiyaçlarını karşılamak için eğitilmiş bir işgücü geliştirmek, olgun yaştaki işsizlere yönelik yeniden eğitim programları; mevcut personel eksikliğini gidermek için önemli yollar olacaktır. Personel eğitimi yoluyla bilgi ve anlayışı artırmak için, sürekli gayret gösterilmesi gerekir (Bartlett, 2003, s. 31). En önemli sonuç, etkili olabilmek için herhangi bir tasarım ve uygulama kararında bireyin ihtiyaç ve tercihlerinin en başta gelen itici güç olması gerektiğidir. Aktif ve sağlıklı yaşlanmayı teşvik eden müdahalelerin başarısını garanti altına almak için, paydaşlar farklı alanlardaki uzmanlıklarını birleştirmelidir (Cabrita vd., 2018, s. 27).

Aktif yaşlanmada bireyler arasındaki davranışsal farklılıkların nedenleri ve etkilerini tanımlamak için öğrenilecek çok özellik vardır. Aktif yaşlanmada insan hareketliliğinin verimli bir şekilde düzenlenmesi; başkalarının beklentileri gibi dışsal baskılardan ziyade faaliyet türleri için belirsizlikle tanımlanır. Aktif yaşlanmada yaşlanmayı ve sağlıklı yaşama deneyimini geliştiren fırsatlar, aile sorumlulukları gibi yaş ve yaşam evresi ile ilgili zorluklar; özellikle yetkinliklerin yükseltilmesi stratejisini içerecektir. Bu stratejileri sadece daha iyi hâle getirmek, bilimsel girişim veya uygulamaların yorum ve yapılarımızı nasıl etkilediği düşüncesinde somutlaşır. Bununla birlikte, evrensel olarak kişinin benlik kavramının yaştan uzaklaşmadığını kabul etmek önemlidir.

4. Kuşaklararası Dayanışma

Fenomenolojik araştırmaların çıkış noktası yaşanmış deneyimlerdir. Fenomenoloji Husserl'e göre, bir kişinin yansıtıcı dikkat yöntemi kullanarak, bir fenomenin belirli öznelliğinin anlaşılmasındaki felsefi *bilme yoludur*. Her öznenin yaşadığı deneyimi, ona tamamen hazır olarak, *üçüncü kulağımızla* dinleyerek ve önceden belirlenmiş tepkiler beklemeden öğreniyoruz. Bilgi verenlerin biyografik ve kültürel tarihin deneyimleri üzerindeki *uzman* içgörülerinde (Black ve Hannum, 2015) birbirinden ayrılmaz iki kavram; aktif yaşlanma ve kuşaklararası dayanışmadır (Özmete, 2017, s. 32). Aktif yaşlanmanın dayanışma sorumluluklarındaki anlam, pratik ve sonuçların kapsamı; dayanışmanın altındaki anlayışa göre değişebilir. Bu nedenle, bazı yorumcular bir topluluğun zayıf, savunmasız ve ayrıcalıklı olmayan üyelerine karşı dayanışmacı sorumluluklarını vurgularken; diğerleri daha çok eşit bireyler arasındaki karşılıklı

sorumlulukları veya bireyin topluma karşı sorumluluklarını vurgulayabilir (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 3).

Yaşlı insanlar ve aileleri, ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut bakım ve destek seçenekleri hakkında bilinçli bir karar vermek için gerekli bilgilere erişmekte güçlük çekebilirler. Daha fazla bilginin çözüm olduğu yolundaki yanlış düşünce altında, mevcut bilgi miktarını artırma eğilimi vardır (Ballantyne vd., 2005, s. 22). Bu tür sorumluluk iddialarında saklı olan çeşitli dayanışma anlayışlarını ayırt etmek ve açıklığa kavuşturmak için; bunların farklı sosyal ve politik konumlar ve çıkarlar ile ilgili karşılıklarını incelemek önemli bir analiz görevidir (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 3). Kuşaklararası dayanışmada her yaştan insan, kendi ihtiyaç ve kapasiteleri ölçüğünde (Özmete, 2017, s. 34) kendilerini temsil eden veya miraslarını devam ettiren kişiler olarak değil; aynı zamanda ebeveynlerin yaşlılığında bir destek kaynağı olarak görülür. Böylece ailenin küçük üyeleri zaman içinde kendi varlıklarının kaynağını korurlar ve yaşlıların *kalan zamanda kendi* tarafından bakılacağına tesellisine katkıda bulunurlar (Black ve Hannum, 2015).

İlk olarak, grup ilişkisi ve ilgili 'biz' sorusu kritik bir noktadır. Dayanışma her zaman az çok belirli bir grubu ima ederken, sorumluluk konusu ve nesnesinin açık bir şekilde belirlenmesi gerekir. Mevcut söylemde, farklı *bizler* bir dayanışma grubunun -yaşlılar, gençler ve kuşaklararası bir bütün olarak toplum- temeli olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, ilgili varsayılan grup durumlarını incelemek; kesin uzantıları, sınırları ve ayrıca dayanışma sorumluluklarının öznesi veya nesnesi olarak uygunluklarını belirlemek için daha yakından analize ihtiyaç vardır. Bunu yaparken, sorunlu (*yaş ayrımcılığı*) klişeleştirme, ötekileştirme ve ayrımcılık süreçlerine özel dikkat gösterilmelidir (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 4). Yaşlı insanlar kendi bakım hizmetlerinin aktif katılımcıları olacaklarsa ve aktif ve sağlıklı yaşlanma sadece 'moda sözler' ve boş retorik değilse; o zaman yaşlı insanlar ve onlarla ilgilenenler için bilgi navigasyonu konusu ele alınmalıdır (Ballantyne vd., 2005, s. 22). Bu teori aynı zamanda bilgi kaynaklarını kendi hayatlarının *gerçeğinin* uzmanları olarak kabul eder. Onların *gerçeği*, onların deneyimlerine ilişkin yorumlarımız için kılavuzları oluşturur (Black ve Hannum, 2015).

Bir yandan, dayanışma kavramının geniş kapsamlı kullanımı, temelsiz sorumluluk iddialarına ilk bakışta inandırıcılık kazandırmak için stratejik bir hamle olabilir. Bu nedenle belirli bireyler veya yaş gruplarında uygunsuz bir *sorumluluğa* yol açabilir. Diğer taraftan, aslında tüm sorumluluklar dayanışma ölçütleri üzerine kurulmaz. Aslında dayanışma sorumlulukları; insan onuruna saygı gösterme yükümlülüğü, temel adalet ve eşitlik ilkeleri gibi ahlaki veya yasal sorumluluklar karşısında bir perspektife oturtulmalıdır. Bu şekilde dayanışma sorumluluklarının normatif sınırları ortaya çıkar (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 4). Sağlanan bilgilerin içeriğine karşı, bu konuda gezinme sürecine daha fazla odaklanma acilen gereklidir (Ballantyne vd., 2005, s. 22). Bu nedenle yaşlanma, yaşam ve zamanın sınırlarındaki bağlam ve kültürü aşar. Benliğin önceki ve sonraki nesillere ve sonsuzluğa yayılma yeteneği nedeniyle geçişen olarak kabul edilebilir (Black ve Hannum, 2015).

Son olarak, tüm sorumlulukların bugüne kadar dayanışma normlarına dayanmadığını kabul etmek de önemlidir (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 3). Aslında, yalnızca daha fazla bilgi sağlamak muhtemelen durumu daha da kötüleştirir ve hizmet arayanlar ve hizmet sağlayanlar için daha fazla kafa karışıklığına neden olabilir (Ballantyne vd., 2005, s. 22). Dolayısıyla hümanist değerler, hayata bakış idealleri olarak; genç nesiller için de geçerlidir. Ancak bu nesiller daha soyut biçimde değiştiler. Hümanist semboller daha az anlam taşıyan işaretler hâline gelmiştir. Buna göre, en yüksek değerler olan dayanışma ve fedakârlık anlayışı; bireysel özerklik ve onun özgürce gelişmesi karşısında anlamını yitirmiştir. Daha az değişken, istikrarlı ortamın aksine, orta kuşakta olmak; modern bir mobil ortamın eğitim ve yetiştirmeye olan ihtiyacıdır. Bu, evde iş oyunları aracılığıyla geliştirilmekte olan yeni tutumların –yaratıcılık, girişim ve mobilite– önemini vurgulamaktadır. Genç nesilde pozisyonlar, içerik ve biçim açısından çocukların gözünde yetersiz olan ebeveynlerin otoritesi ile sınırlıdır (Järva, 2014, s. 3).

Ayrıca, günümüzün gençleri için onurlu bir yaşlanmayı desteklemeye yönelmiş politikalar, ciddi bir farkındalık kaynağı oluşturmaktadır. Bunun nedeni birçok ülkenin, şu an kısmen bebek ölümlerinin azaltılmasındaki başarılarıyla ortaya çıkan bir *genç artışı*dir. Bugünün bu 'gençlik artışı' yarının 'yaşlı artışı' olacaktır (Zaidi, 2015, s. 2). Bu nedenle dayanışma grubu, genellikle medya ve kamu söyleminde belirsizleşirken, varsayılan sorumluluğun özne ve nesnesi; zorunlu kimi spesifikasyonlara gereksinim duyar. Bu anlamda, dayanışmanın somut dayanışma sorumluluklarına 'çevrilmesi', alta yatan dayanışma grubunun tanımlanmış bir özne ve sorumluluk nesnesi olarak farklılaşmasını gerektirir (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 3). Bunların farklı konseptlerde gelişerek birbirleriyle iç içe geçmeleri, kuşaklararası dayanışmayı güçlendirici imkânlardır. Burada başlıca amaçlanan, yaşlıların aktif kalmaları ve hayata tutunmalarının sağlanmasıdır (Esendemir, 2016, s. 424).

İkinci olarak, ister kültürel ister manevi olsun (Black ve Hannum, 2015) kuşaklararası dayanışmaya yapılan çağrılarda ima edilen ahlaki paradigmlar büyük ölçüde belirsizliğini korumaktadır. Bazıları, bir topluluğun en zayıf üyelerine yönelmesinin asimetrik hayırseverliğini veya -tersine- belirli bir grubun bir bütün olarak topluluk için kahramanca fedakârlıklar yapmasını tasavvur edebilir. Diğerleri belirli bir aşamaya kadar, aydınlanmış şahsi çıkarı onaylayan eşit grup veya bireyler arasındaki karşılıklı destek ve yardım beklentisine yönelir. Bu doğrultuda, gençlerin daha önce varlıkları ve refahları için zemin hazırlamış olan yaşlıları desteklemelerinin beklendiği art zamanlı bir karşılıklılık kavramı da vardır. Meşruiyetlerini, sosyal ve politik konularla olan bağlarını incelemek için farklı dayanışma modellerinin ve bunlara karşılık gelen sorumlulukların daha yakından analizine ihtiyaç vardır (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 4). Bir ölçek kullanarak diğer nesillere yönelik algı değişiklikleri ölçüldüğünde; sadece genç nesillerin yaşlılara yönelik olumlu algısı artarken, eski nesillerin algısı artmamıştır. Bu nedenle gelecekteki araştırmalar, çeşitli kuşakların ortak sosyal sorunlarla eşit konumda bir arada olduğu ikili programlar tasarlanmalıdır (Chung ve Kim, 2021, s. 219).

Eski nesil için farklı nesiller arasındaki dayanışma karşılıklı yardıma dayanır: Torunlara bakmak, ortak çıkarlar, sevgi, saygı ve birbirini anlamak. Dayanışma kaynaklarının aile refahı ve karşılıklı sorunlarının çözümünde orta kuşak; benzer değerler görür. Çocuklarının hangi ilgi alanlarına sahip oldukları konusunda bilgi sahibi olmak; yaşam boyu eğitim ve dünyaya açıklık; para, spor yapmak, boş zamanlarda birlikte bir şeyler yapmak (Järva, 2014, s. 8). Ayrıca, Szydlik tarafından ortaya konulan teorik çerçeve; kuşaklararası dayanışmanın temelde bir aile ve sosyal bağlamda yerleşik bireylerin ikili bir ilişkisi olduğu gerçeğini açıklamak için ana hatlarıyla belirtilmiştir. Yetişkin kuşaklararası dayanışmayla ilgili esas bulgularda, büyük ebeveyn-çocuk modellerinin bir tartışması gösterilmektedir (Bordone, 2015, s. 402). Kuşaklararası aile dayanışması açık, akışkan ve yaygın olarak test edilmiş çok boyutlu kurallar bütünüdür. Farklı toplumlarda kuşaklararası, özellikle ebeveynler ve yetişkin çocuklar arasındaki etkileşimler yaşam döngüsünün seyridir. Sadece davranışlarla değil; aynı zamanda tutumlar, değerler ve duygularla da ilgilidir. Aidiyet duygusu olmak üzere iki ana grupta toplanabilir: Yapısal-davranışsal ve Duyuşsal-bilişsel (Coimbra ve Mendonça, 2013, s. 162). Dolayısıyla bir tür topluluk duygusuna veya biçimine bağlı değildir. Bunun yerine, koşulsuz ve evrensel olması gerekir (Ellerich-Groppe vd., 2020, s. 3).

Kuşaklararası dayanışmada insanların yaşadığı sorunları, yaşam tarzı ve seçimlerini dikkate alan en iyi sürdürülebilir sonuç; bağlamsal yeteneklerin bir bileşimini gerektirir. Kuşaklararası dayanışma sosyal bağlamdan ayrı olarak gelişmediğinden, toplumsal yapıda kimliğin istikrarına yönelik belirli zorluklar daha da artmaktadır. Aynı zamanda bir nedene adanmışlıkta veya hayatın adandığı iş yoluyla yaşlı birey, hâlâ bazı görevleri yerine getirebiliyorsa; yaşlanma, kendi kendine bütünleşme arayışını sürdürmektedir. Bir tür anlam ifade eden kuşaklararası dayanışmada birey, aidiyet duygusu ve yaşlanma korkusu arasındaki ilişkiyi düşünürken; kültürel olarak özdeşleştiği çoklu mekânlara kimlik ve anlam vermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu makalede, yaşlanma çalışmalarında bireyin rol kimliğini devam ettirme amaç ve yaklaşımını benimsemek önemlidir. Yaşlılar için faydalı olan normlar, davranış ve güvenlik performansı yaşla birlikte artma eğilimi gösterir ve verimsiz davranışlar yaşla birlikte azalır. Yaşlanma ve yaşlanılan topluluk içindeki bu normlar, tipik olarak toplumsal düzeyde performans gösteren bir kariyerdan ayrılma yaşıdır. Aktif yaşlanma sürecinde önemli bir rol, tarafsız bir değerlendirme için modeller sağlayarak; değerler ve önemli sosyal yenilikler üretmek için kullanılır. Bireyin kendini tanıma ve kimlik duygusuna ulaşmasını, etkinliklerin ikamesi veya durumların değiştirilmesini yönlendiren bu roldür. Yeni bilgilerin analizinden anlam çıkararak aktif yaşlanma paradigmasına hâkim olan fikir, dengeleyici toplumsal bir oluşuma bağımlı olabilir. Bu makalede, aktif yaşlanmada belirlenen fırsatlardan elde edilen sonuçları bütünleştirmek için yenilikçi bir yaklaşım aranırken, yaşlananlar için yapı; etkili yaşlanma ve sağlıklı yaşam sonuçları elde etmeye odaklanmadır. Araştırma literatüründe aktif yaşlananlar, kullanım stratejilerini daha çok yaş dostu bir çevreye dâhil etmek için uzun süredir devam eden veya yeni kurulan girişimleri göz önünde bulundurur. Aktif yaşlanmada deneyime dayalı kariyer yolları tanıtılır ve mesleki eğitim ile birleştirilir. Bununla birlikte, bağlam ve dinamiklere erişim sağlayabilmek ilgi çekici ve güvenlik mevcudiyetidir. Bu makalede, bu analizin dayandığı uygulama ve her bir ayrı gelişim planı oldukça iyi temsil edilir ve temsille neredeyse eşleşir. Yaşlanan bir toplumda, her yaştan insanın katkısındaki muhakeme ve hafıza, duygu yetkinlikleri yaşla birlikte gelişme eğilimindedir. Kuşaklararası dayanışmada, nitelikli uygulamaların belirlenmesi ve yaygınlaştırılması, doğal bir şekilde ve her iki taraf için de bu ağı anlama ihtiyacına dayanmaktadır. Bu makalede, kuşaklararası dayanışmada çeşitli bireysel ve bağlamsal özelliklerle ilgili farklılıklar, çerçevenin fırsat boyutu, belki de gelişim hedeflerinde en belirgin olanıdır. Kuşaklararası bağlılığın kritik bir unsur sadece bireylere yönelik olmayıp; sosyal karşılıktan daha fazla koruyucu bir etkinin sıklığı ve ilişkilerin kalitesidir. Bu makalede, kuşaklararası dayanışmayı etkinleştiren araçlar ve yeteneklerle projeleri destekleme ihtiyacı; yüksek düzeyde kendi kendini organize eden bağlanabilirliği nedeniyle karmaşık, doğası gereği zor ve sorunlu bir faaliyettir. Kuşakları uygun ölçüm ve teşviklerle yenilikçi çözümler üretmeye dâhil etmek, bilgi transferinin başarılı örneklerini ortaya çıkarmak, temsil ve bunların uygulanma niteliklerini geliştirmek ve yükseltmek, daha stratejik bir yaklaşıma özgü fırsatlara atıf yapmak; bu makalenin önemidir.

Kaynakça

- Aisa, R., Larramona, G. ve Pueyo, F. (2015). Active aging, preventive health and dependency: heterogeneous workers, differential behavior. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 117, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2015.06.001>
- Amado, C. A. F., São José, J. M. S. ve Santos, S. P. (2016). Measuring active ageing: a data envelopment analysis approach. *European Journal of Operational Research*, 255(1), 207-223. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2016.04.048>
- Ballantyne, A., Cheek, J., Gillham, D. ve Quan, J. (2005). Information about the information: navigating services and supports for older people. *Quality in Ageing and Older Adults*, 6(3), 17-23. <https://doi.org/10.1108/14717794200500018>
- Bartlett, H. (2003). An ageing perspective. *Foresight*, 5(6), 26-33. <https://doi.org/10.1108/14636680310698810>
- Black, H. K. ve Hannum, S. M. (2015). Aging, spirituality, and time: a qualitative study. *J Relig Spiritual Aging*, 27(2-3), 145-165. <https://doi.org/10.1080/15528030.2014.1003274>
- Bordone, V. (2015). Intergenerational solidarity. J. D. Wright (Ed), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences (second edition) içinde* (ss. 402-408). New York: Elsevier.

- Cabrita, M., op den Akker, H., Tabak, M., Hermens, H. J. ve Vollenbroek-Hutten, M. M. R. (2018). Persuasive technology to support active and healthy ageing: an exploration of past, present, and future. *Journal of Biomedical Informatics*, 84, 17-30. <https://doi.org/10.1016/j.jbi.2018.06.010>
- Chung, S. ve Kim, J. (2021). The effects of intergenerational program on solidarity and perception to other generations in Korea. *Journal of Social Service Research*, 47(2), 219-231. <https://doi.org/10.1080/01488376.2020.1744501>
- Coimbra, S. ve Mendonça, M. G. (2013). Intergenerational solidarity and satisfaction with life: mediation effects with emerging adults. *Paidéia*, 23(55), 161-169. <https://doi.org/10.1590/1982-43272355201303>
- Ellerich-Groppe, N., Schweda, M. ve Pfaller, L. (2020). #StayHomeForGrandma –towards an analysis of intergenerational solidarity and responsibility in the coronavirus pandemic. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100085>
- Esendemir, Ş. (2016). Türkiye'de yerinde yaşlanma ve mekân gerontolojisinin temel parametreleri. *Sosyoloji Dergisi*, 36(2), 411-429.
- Flatt T. (2012). A new definition of aging?. *Frontiers in genetics*, 3(148), 1-2. <https://doi.org/10.3389/fgene.2012.00148>
- Hazelton, L., Gillin, L., Kerr, F., Kitson, A. ve Lindsay, N. (2019). An ageing well collaboration: opportunity or wicked problem. *Journal of Business Strategy*, 40(1), 18-27. <https://doi.org/10.1108/JBS-01-2018-0008>
- Järva, I. (2014). Intergenerational solidarity in family communication and childrearing among Russians living in Estonia. *SHS Web of Conferences*, 10, 1-10. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20141000014>
- Kaur, H., Kaur, H. ve Venkateshan, M. (2015). Factors determining family support and quality of life of elderly population. *International Journal of Medical Science and Public Health*, 4(8), 1049-1053. <https://doi.org/10.5455/ijmsph.2015.21012015220>
- Malone, J. ve Dadswell, A. (2018). The role of religion, spirituality and/or belief in positive ageing for older adults. *Geriatrics*, 3(28), 1-16. <https://doi.org/10.3390/geriatrics3020028>
- Michael, Y. L., Green, M. K. ve Farquhar, S. A. (2006). Neighborhood design and active aging. *Health & Place*, 12(4), 734-740. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2005.08.002>
- Mowat, H. (2005). Ageing, spirituality and health. *Scottish Journal of Healthcare Chaplaincy*, 8(1), 7-12. <https://doi.org/10.1558/hsc.v8i1.7>
- Özmete, E. (2017). *Türkiye'de kuşaklararası dayanışmanın değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Robbins, T. D., Lim Choi Keung, S. N. ve Arvanitis, T. N. (2018). E-health for active ageing; a systematic review. *Maturitas*, 114, 34-40. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2018.05.008>
- Velazquez, A., Martínez-García, A. I., Favela, J. ve Ochoa, S. F. (2017). Adaptive exergames to support active aging: an action research study. *Pervasive and Mobile Computing*, 34, 60-78. <https://doi.org/10.1016/j.pmcj.2016.09.002>
- Zacher, H., Kooij, D. T.A.M. ve Beier, M. E. (2018). Active aging at work: contributing factors and implications for organizations. *Organizational Dynamics*, 47(1), 37-45. <https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2017.08.001>
- Zaidi, A. (2015). *Ageing and development. GSDRC professional development reading pack no. 25*. Birmingham, UK: University of Birmingham.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarına aittir.